

III. Alia vero die jussit Adrianus imperator simul omnes septem filios ejus sibi præsentari, quos cum ad sacrificandum idolis provocaret, et nullo pacto eos videret suis minis atque terroribus consentire, jussit circa Herculis templum septem stipites figi, et ibi eos ad trochleas extendi. Et primum Crescentem præcepit in gutture transfigi; secundum Julianum in pectore pungi; tertium Nemesium in corde percuti; quartum Primitivum in umbilico vulnerari; quintum Justinum aversum per dorsum perforari gladio; sextum Stracteam (91) in latere vulnerari; septimum vero Eugenium a summo usque deorsum findi.

IV. Altera vero die veniens Adrianus imperator ad fanum Herculis, jussit corpora eorum simul B

A auferri, et projici in foveam altam: et imposuerunt pontifices nomen loco illi, *Ad septem Biothana-tos* (92). Post hæc quievit persecutio anno uno et mensibus sex; in quo spatio omnium martyrum honorata sunt sancta corpora, et constructis tumulis condita cum omni diligentia, quorum nomina descripta sunt in libro vitæ. Natalis vero sanctorum martyrum Christi, beatæ Symphorosæ et septem filiorum ejus, Crescentis, Juliani, Nemesii, Primitivi, Justini, Stractei et Eugenii, celebratur sub die 15 Kalendas Augusti. Eorum corpora requiescunt in via Tiburtina milliario ab Urbe octavo, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

AFRICANI NARRATIO

DE IIS

QUÆ CHRISTO NATO IN PERSIA ACCIDERUNT.

(Ex duobus codicibus Monacensibus edidit et Latinitate donavit J. Chr. von ARERTN in diario cui titulus: *Zeitræge zur Geschichte und Literatur*, anno 1804, p. II, p. 49.)

ADMONITIO.

Complures eruditi hucusque in ea opinione fuerunt, narrationem Africani de iis quæ Christo nato in Persia acciderunt, binis bibliothecæ electoralis Monacensis, et uno bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis codicibus mss. superstitem, fragmentum esse præstantissimi illius operis, quod Sextus Julius Africanus, sæculi tertii post Christum natum scriptor Christianus, de rerum in universo orbe usque ad Macrini imperium gestarum chronologico ordine elucubravit, atque libris quinque comprehensum Alexandro, Mameæ filio, ad obtinendam patriæ urbis Emmaüntis restorationem obtulit. Eadem expectatione, quam Lambecium (95) ejusque compendiatorem Nesselium primum concitasse video, ego quoque accensus maxima cupiditate ad perlustrandos bibliothecæ nostræ electoralis codices, quos una cum omni supellectile libraria principis nostri serenissimi erga litteras amor publico usui postare voluit, accessi: sed ut vulgari proverbio fertur, carbones pro thesauro inveni. Tantum abest, ut narratio hæc ad scriptorem omnium antiquorum ore celebratum, referri possit, ut ne hilum quidem contineat, Africani chronographi ingenio dignum. Unde cum hic unanimi veterum testimonio vir exquisitæ doctrinæ acerrimique judicii fuerit, auctor vero *Cestorum* (94), qui item Africani nomen præfert, dudum vel anilis credulitatis vel miræ in superstitiones propensionis nota a criticis confixus sit: facile in eorum sententiam concesserim, qui eum a chronographo diversum censent, eique hunc etiam setum non melioris fursuris adjudicarem. Cæterum, lector amice, perlectis hisce pagellis, si non nefariæ hominis temeritati irascaris, saltem mecum prodigiosas ineptias ridebis, edoctus simul, etiam virorum alias eruditione clarissimorum testimonia non esse tanti facienda, ut quis, si facultas adsit, propria inspectione supersedeat. Vale.

ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

Διήγησις περὶ τῶν ἐν Περσίῃ γενομένων διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐκ Περσίδος ἐγνώσθη ἀπ' ἀρχῆς ὁ Χριστός. Οὐδὲν γὰρ λαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ νομομαθεῖς, ἅπαντα

(91) Cod. Colbertin., *Extacteam*, edit. Carduli, *Stacteam*, quo nomine ab omnibus infra designatur.

(92) In uno cod. Colbertin. et alio ex Sorbona, hic aliqua inserta sunt de morte Adriani, quæ paulo post horum martyrum necem contigisse ibi refertur.

(93) *Commentariorum de Bibl. Vindob. t. V, p. 297* (p. 623 edit. Kollarii).

(94) De libris *Cestorum* Suidas: Ἀφρικανός, ὁ Σέξτος χρηματίας, φιλόσοφος Λίβυς, ὁ τοῦ Κεστῶς

C

AFRICANI

Narratio de iis quæ in Persia Domino Deo ac Salvatore nostro Jesu Christo nato acciderunt.

Christus primo omnium in Persia innotuit. Nihil enim gentis illius legisperitos, summo studio cuncta

γεγραφῶς ἐν βιβλίοις κδ'. Εἰσὶ δὲ οἰονεὶ φυσικὰ ἔχοντα ἐκ λόγων τε καὶ ἐπαισῶν, καὶ γραπτῶν τινῶν χαρακτήρων ἰάσεις τε, καὶ ἀλλοίων ἐνεργειῶν.

Africanus, dictus Sextus, philosophus Afer, qui *Cestos* scripsit libris 24 (juxta Eusebium 9, juxta Photium 14). Sunt autem veluti quædam physica, quæ continent remedia ex sermonibus et incantamentis, et quibusdam scriptis characteribus aliisque rebus efficacibus. Fragmenta passim apud Hippiatricos et Geoponicos occurrunt præter tractatum *De apparatu bellico*, qui hujus operis pars cen-

investigantes, latet. Quæ igitur aureis annalium laminis ab ipsis insculpta, atque in templis, regum sumptibus exstructis, recondita sunt, enarrabo. Ex iis enim, quæ ibidem sunt, templis et per sacerdotes iisdem præfectos, Christi nomen primitus divulgatum est.

Exstat quippe in Persia Junonis templum, ipsis regiis ædibus magnificentius, a Cyro, rege religiosissimo, ædificatum, qui in eo aureas atque argenteas deorum statuas dicavit, easque lapidibus prætiosissimis exornavit, ne fusiore totius ornatus descriptione sermonem protraham.

Illis itaque temporibus (quemadmodum scripti in laminis aureis annales testantur), cum rex forte ad obtinendam somniorum solutionem templum ingressus esset, Prupupius sacerdos ad eum inquit: **B** Gratulor tibi, domine mi, Juno concepit. Subridens rex respondit: Itane vero Juno mortua concepit? Cui sacerdos: Ita. Juno mortua revixit, et generat vitam. Quid hoc rei? ait rex. Apertius mihi declarata. Cui ille: Revera, domine mi, tempus, quo hæc fiant, advenit. Tota enim nocte præterita statuae omnes deorum tam marium quam feminarum tripudiando pervigilarunt, dicentes inter se: Venite, congratulemur Junoni. Quin ad meipsum quoque dixerunt: Ades dum, propheta! congratulare Junoni. Amata est enim. Quibus ego: Quomodo potest amari, quæ tandiu jam e vivis excessit? Responderunt illi: Revixit, nec amplius Juno vocatur, sed Cælestis. Sol enim magnus amavit eam. Dixerunt potro feminae ad mares, manifestius rem explicantes: Scaturigo est amata. Nonne enim Juno fabrum sibi desponsavit? — Responderunt mares: Quod jure etiam Scaturigo appelletur, assentimur. Verum autem ipsius nomen est Myria. Navem enim onerariam, innumeris rebus repletam, in utero tanquam in pelago gestat. Quod si etiam Scaturiginis nomine indigitetur, ita est intelligendum: Scatu-

setur, et ea quæ ex Mich. Pselli libro inedito *θαυμασιῶν Ἀκουσμάτων ἱατρικῶν καὶ φυσικῶν* vulgavit Lambecius p. 472-479 edit. Kollarii. Addo hic, Africani opuscula in quibusdam decreti Gelasiani, quod exstat distinct. 15, can. 3, *Sancta*, apographis recenseri inter apocrypha, quod præ omnibus certe huic narrationi convenit.

(95) Ms. uterque, repugnante contextu, γάρ.

(96) Vocem ἀκλαρίαις, a lingua Græca prorsus alienam, exhibent mss. ambo. Significatio ejus patet ex sequentibus, ubi loco ipsius vocabula πύχες, πέταλα occurrunt. Origo ex initio videtur Arabica.

(97) Ms. uterque solæce, κείνται.

(98) Ms. uterque τὸ γὰρ ἱερὸν τῆς Ἡρας, ὃ ἐστὶν ἐπέκεινα, κ. τ. λ. absque verbo, quod ad rectum ἱερὸν referretur.

(99) Artaxerxem quemdam, Persarum regem, Parthis subjectum, qui Pompeii et Cæsaris æqualis fuerit, commemorat Lucianus inter longævus libello *Περὶ μακροβίων*. Cyrum hunc, Christo nato supparem, sola harum nugarum auctoritate astruere non ausim. Notum cæteroquin, novam eamque independentem Persarum monarchiam demum quinto Alexandri Severi anno ab Artaxerxe, everso Parthorum imperio, restauratam esse.

(1) Ms. uterque λύσιν ὀνειρατείων δεξιόμενος,

φιλοπονοῦντας. Ὅσα γοῦν (95) ἐν ταῖς χρυσαῖς ἀκλαρίαις (96) κεκόλαπται, καὶ κείνται (97) ἐν τοῖς ἱεροῖς βασιλείοις, λέξω, ὅτι ἐκ τῶν πρὸς ἐνταῦθα ἱερῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερέων ἤχουσαι, ὄνομα Χριστοῦ.

Τὸ γὰρ ἱερὸν τῆς Ἡρας ἐστὶν ἐκεῖ (98) ἐπέκεινα τῶν βασιλικῶν μελάθρων, ὅπερ Κῦρος ὁ βασιλεὺς (99), ὁ πάσης εὐσεβείας γνώστης, κατεσκεύασε καὶ ἀνέθηκεν ὀνόματα θεῶν, ἀνδριάντας χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς, καὶ ἐκόσμησεν αὐτοὺς λίθοις πολυτελέσιν, ἵνα μὴ ταύτης κοσμήσεως λέγων διασύρω τὸν λόγον.

Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας (ὡς αἱ γεγραμμέναι πτύχες διδάσκουσιν) εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως εἰς τὸ ἱερὸν καὶ λύσιν ὀνειράτων τινῶν δεξιόμενου (1), ἔφη αὐτῷ ὁ ἱερεὺς Προυπούπιος· Συγχαίρω σοι, δέσποτα. Ἡ Ἡρα ἐν γαστρὶ ἔλαβεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μειδιάσας λέγει αὐτῷ· Ἡ θανοῦσα ἐν γαστρὶ ἔχει; Ὁ δὲ ἔφη· Ναί. Ἡ θανοῦσα ἀνέζησε (2), καὶ ζωὴν γεννᾷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς· Τί τοῦτο; Σαφήνισόν μοι. Ὁ δὲ· Ἀληθῶς, δέσποτα, καιρὸς ἐφθασε τῶν τούτων (3). Πᾶσαν γὰρ τὴν νύκτα τὰ ἀγάλματα ἔμειναν χορεύοντα, τὰ τε ἀνδρικά καὶ τὰ γυναικεῖα, λέγοντα ἀλλήλοις· Δεῦτε, συγχαίρωμεν (4) τῇ Ἡρᾷ. Καὶ λέγουσί μοι· Προφῆτα, ὕπαγε, συγγάρηθι τῇ Ἡρᾷ, ὅτι ἐφιλήθη. Ἐγὼ δὲ εἶπον· Πῶς (5) ἔχει φιληθῆναι ἢ μὴ οὔσα; Ἄτινα λέγουσιν, ὅτι ἀνέζησε, καὶ οὐκέτι λέγεται Ἡρα, (6) ἀλλ' Οὐρανία. Μέγας γὰρ Ἡλιος (7) ἐφιλήσεν αὐτήν. Αἱ δὲ θήλειαι πρὸς τοὺς ἀνδρας ἔλεγον, δῆθεν τὸ πρᾶγμα διευτελίζουσαι· Πηγὴ ἐστὶν ἡ φιληθεῖσα· μὴ γὰρ ἡ Ἡρα τέκτονα ἐμνηστεύσατο; καὶ λέγουσιν οἱ ἄνδρες· Ὅτι μὲν Πηγὴ δικαίως εἶρηται, ἀποδεχόμεθα. Μυρία δὲ αὐτῆς τοῦνομα, ἥτις ἐν μήτρᾳ ὡς ἐν πελάγει μυριαγωγὸν ὀκτάδα φέρει. Ἡ δὲ καὶ Πηγὴ αὕτη, οὕτω νοεῖσθω· Πηγὴ ὕδατος πηγὴν πνεύματος ἀενναΐζει. ἓνα μόνον ἰχθῦν (8) ἔχουσα, τῷ τῆς θεότητος ἀγκίστρῳ λαμβανόμενον καὶ (9) τὸν πάντα κόσμον, ὡς ἐν θαλάσῃ διαγινώ-

omissa etiam ab initio constructionis copula, καί.

(2) Codex ordine novo 199, ἐνέζησε. Sinceram lectionem refert codex 61.

(3) Ms. uterque, καιρὸς ἐφθασε τὰ ἐνταῦθα, quod apto sensu caret.

(4) Ms. uterque mendose, συγχωρῶμεν.

(5) Pro πῶς, quod unice huic quadrat, in ms. utroque exaratum τις.

(6) Antithesim quamdam in duobus hisce nominibus Ἡρα et Οὐρανία captat auctor, prioris derivatione facta ab ἔρα, terra, ut adeo Ἡρα sit quasi terrestris.

(7) Sic codex 61. Codex 119 simpliciter, ὁ μὲν γὰρ Ἡλιος.

(8) Optime hæc illustrat locus S. Augustini *De civit. Dei*, lib. xviii, c. 23: «Horum Græcorum quinque verborum, quæ sunt Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτὴρ, quod est Latine, Jesus Christus Dei Filius Salvator si primas litteras jungas, erit ἰχθύς, id est piscis, in quo nomine mystice intelligitur Christus, eo quod in hujus mortalitatis abyso velut in aquarum profunditate vivus, hoc est sine peccato, esse potuerit. » Cæterum usus mysticæ hujus appellationis Augustini ævo longe antiquior, quod vel ex solo Clementis Alexandrini hymno in Christum patet.

(9) Copula καί in utroque ms. deest.

μενον, ἰδίᾳ σαρκὶ τρέφοντα (10). Καλῶς ἔφητε· Τέκτονα ἔχει ἐκεῖνη· ἀλλ' οὐκ ἐκ λέχους ἴσον (11) τίπτει τὸν τέκτονα. Οὗτος γὰρ ὁ γεννώμενος τέκτων, ὁ τοῦ τεκτονάρχου παῖς, τὸν τρισύστατον οὐρανοῦ ὄροφον ἐτεκτόνησε πανσόφους τέχναις, τὴν τριχάτοι-
κον ταύτην στεγοτίδα (12) λόγῳ πήξας.

brum parit. Iste enim qui nascitur, faber, fabrorum principis est filius, qui infinita sua sapientia supremum cœli tholum fabricatus est, simulque

verbo suo firmavit.
Ἐμειναν γοῦν τὰ ἀγάλματα φιλονεικοῦντα περὶ Ἡρας καὶ Πηγῆς καὶ ὁμοφώνως (13) εἶπον· Πληρουμένης τῆς ἡμέρας τὸ σαφές πάντες καὶ πᾶσαι γνωσόμεθα. Νῦν οὖν, δέσποτα, παράμεινον τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας. Πάντως γὰρ ἔξει τὸ πρᾶγμα. Τὸ γὰρ ἀνακύψαν οὐκ ἔστι τὸ τυχόν.

Μείναντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐκεῖ καὶ θεωροῦντος τὰ ἀγάλματα, αὐτομάτως αἱ κινυρίστριαι (14) ἤρξαντο κρούειν τὰς κινύρας (15), αἱ δὲ Μοῦσαι ᾄδειν καὶ ὅσα ἦν ἔνδον τετράποδα καὶ πετεινὰ ἀργυρόχρυσά, ἕκαστον τὴν ἰδίαν ἀπέστειλε φωνήν. Τοῦ δὲ βασιλέως φρικιάσαντος καὶ ὄλου φόβου πλησθέντος ἠμελλεν ἀναχωρεῖν. Οὐκ ἔφερε γὰρ τοῦ αὐτοματισμοῦ τὸν τάραχον. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἱερεὺς· Ἀνάμεινον, βασιλεῦ. Πάρεστι γὰρ τελεία ἀποκάλυψις, ἣν θεὸς θεῶν σαφηνίσει ἡμῖν ἡρετίσατο.

Τούτων δὲ οὕτω λεχθέντων διήνοικτο ὁ ὄροφος καὶ κατήλθεν ἀστὴρ λαμπρὸς καὶ ἔστη ἐπάνω τῆς στήλης τῆς Πηγῆς, καὶ φωνὴ ἤκούσθη τοιαύτη· Δέσποινα Πηγῆ, ὁ μέγας Ἡλιος ἀπέστειλέ με, μηνῦσαι σοὶ ἅμα καὶ διακονῆσαι τὰ πρὸς τόκον, ἀμίαντον γάμον ποιούμενος πρὸς σέ, μήτηρ τοῦ πρώτου πάντων τῶν ταγμάτων γινομένη, νύμφη τριωνύμου μονοθεΐας οὐσα. Καλεῖται δὲ τὸ ἄσπορον βρέφος Ἀρχή, καὶ Τέλος, ἀρχὴ μὲν σωτηρίας, τέλος δὲ ἀπωλείας.

Καὶ ταύτης τῆς φωνῆς δοθείσης (16) ἅπαντα τὰ ἀγάλματα ἔπεσον ἐπὶ τὸ πρόσωπον, μόνης τῆς Πηγῆς ἰσταμένης, ἐν ἣ εὐρηται παγὲν διάδημα (17) βασιλικόν, ἔχον ἐπάνω αὐτοῦ ἐξ ἀνθρακος καὶ σμαράγδου λιθοκόλλητον ἀστέρα. Ὑπεράνω δὲ αὐτῆς ἴστατο ὁ ἀστὴρ.

Ταχὺ δὲ προστάττει ὁ βασιλεὺς, εἰσενέγκαι πάντας τοὺς σημειολύτας καὶ σφοῦς, ὅσοι ἦσαν ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Τῶν δὲ κηρύκων ταῖς σάλπιγγιν ἐπισπευδόντων πάντων, παρεγένοντο πάντες ἐν τῷ ἱερῷ. Ὡς δὲ εἶδον τὸν ἀστέρα ἐπάνω τῆς Πηγῆς, καὶ τὸ διάδημα ἅμα τῷ ἀστέρι καὶ τῷ λίθῳ, τὰ δὲ ἀγάλματα ἐπ' ἐδάφους κείμενα, εἶπον· Βασιλεῦ, ῥίζα ἔνθεος καὶ βασιλικὴ ἀνέκυψε, οὐρανοῦ καὶ ἐπιγείου βασιλέως χαρακτῆρα φέρουσα. Ἡ γὰρ Πηγὴ Μυ-

A rigo hæc aquæ perennem spiritus scaturiginem profundit, quæ nonnisi unicum in se piscem continet, divinitatis hamo captum, atque universum mundum non secus, ac si in mari esset, carne sua nutrientem. Recte dixistis, ipsam fabro junctam esse. Non tamen ex isto conjugio æqualem ipsi fa-

brum parit. Iste enim qui nascitur, faber, fabrorum principis est filius, qui infinita sua sapientia supremum cœli tholum fabricatus est, simulque tripliciter distinctam hanc inferiorem habitationem verbo suo firmavit.

Sic itaque statuæ diutius de Junone et Scaturigine altercabantur. Tandem unanimi voce dixerunt: Completa die unusquisque et unaquæque nostrum hæc clare intelliget. Nunc itaque, domine mi, reliquum diei hic exspecta. Omnino enim res ita eveniet, nec vulgare quidquam est, quod modo manifestatur.

Rege itaque illic manente et statuas observante, sponte sua cinyristriæ cœperunt cinyras pulsare, Musæque cantare, et quotquot in templo erant, quadripedia et volatilia auro et argento sculpta, unumquodque vocem suam emittere. Rex ad hæc horrore correptus totusque terrore percussus, cogitabat discessum. Non enim ferebat spontanæ hujus commotionis tumultum. Ait itaque ad illum sacerdos: Mane, rex! imminet enim modo plena harum rerum revelatio, a Deo deorum nobis pandenda.

His ita dictis apertum est templi tectum, descenditque stella splendida. Qua supra columnam Scaturiginis stante, hæc vox audita est: Domina Scaturigo! Sol magnus misit me ad indicandum tibi simulque ministrandum, quæ ad partum spectant, impollutas tecum nuptias initurus, mater primi e cunctis ordinibus, et sponsa unius trinominis divinitatis! Vocatur autem infans a te sine semine concipiendus, Principium et Finis, principium quidem salutis, finis vero interitus.

Emissa hac voce, reliquæ statuæ omnes in facies suas prouerunt, sola Scaturiginis statua restante, cui etiam impositum apparebat diadema regium, affixa antrorsum stella e carbunculo, et smaragdo insigne; desuper vero stella. cœlitus demissa, irradiabat.

Quibus factis, confestim rex omnes signorum interpretes omnesque sapientes, quotquot sub ipsius imperio erant, convocari jussit. Præconibus itaque cunctis cum tubis quaquaversum festinanter digressis, brevi tempore omnes in templum convenerunt. Qui cum stellam Scaturigini imminentem simulque diadema, stella ex lapidibus pretiosis confecta coruscum, ac prostratas humi reliquas omnes deorum statuas vidissent, dixerunt: Rex! proles re-

(10) Pro τρέφοντα ms. uterque exhibet τρέφοντι.

(11) Pro λέχους ἴσον, quod ex conjectura postulante contextu reposui, in utroque ms. comparet monastrum λεχουσῶν.

(12) Vox στεγοτίς, inusitatæ jam terminationis, ab omnibus etiam lexicis, quæ quidem ego inspexi, exsulat; si genuina, certe pessimæ notæ. Intelligit autem auctor per τριχάτοικον στεγοτίδα, id est tripliciter distinctam habitationem, aquam, ac-

rem et terram, ceu totidem orbis terraquei partes, quarum quævis peculiare incolas habet.

(13) Ms. uterque, ὁμοφώνως.

(14) Ms. uterque, κινύστριαι.

(15) Ms. uterque, κιθάρας, apposita in margine nota, legendum esse κινύρας.

(16) Ms. uterque, δοθήσης.

(17) Ms. uterque, διάσημα.

gia, divino numine plena, lucem aspexit illius, qui A
 coelum terramque gubernat, regis caractere insi-
 gnita. Scaturigo enim Myria, Scaturiginis Bethlee-
 miticæ filia est. Diadema hoc regii ortus signum,
 stella cœlestis indicium est prodigiorum in terra
 patratorum. Regnum e Juda surrexit, quod omnia
 Judæorum monumenta delebit. Deorum in terram
 prostratio honoris, qui ipsis exhibebatur, finem in-
 nuit. Ille enim, qui modo apparuit, cum sit longe
 antiquioris dignitatis, juniores omnes loco pellet.
 Nunc itaque, rex, mitte Jerosolymam. Invenies enim
 Christum Dei omnipotentis, corporaliter corporalibus
 mulieris ulnis portatum. Mansit autem stella supra
 Scaturiginem, quæ Cœlestis dicta est, tandiu donec magi

Profundo porro vespere apparuit in templo
 Bacchus, solus absque consueto Satyrorum comi- B
 tatu, dixitque statuis deorum, ibidem dicatis: Sca-
 turigo non est una de nobis, sed longe nos ante-
 cellit, hominem pariens, divinæ sortis participem.
 Prupupi sacerdos! quid hic diutius moraris? Ac-
 tio, diu jam scriptis consignata, nobis intendetur,
 a persona strenua mendaces arguemur. Quæ dece-
 pimur, decepimus. Quæ regnavimus, regnavimus.
 Non amplius responsa damus. Ablatus est a nobis
 honor, inglorii et contemptibiles facti sumus. Est
 unus, qui debitum sibi soli cultum a nobis omnibus
 resunit. Cæterum noli turbari. Non amplius Persæ
 de terra et aere tributa exigent. Qui enim statuit
 tributa, ipse adest, actionum tributa ei, qui se mi-
 sit, reportaturus, antiquam imaginem reformans,
 imaginem cum imagine conferens, et dissimile si- C
 mile reddens. Cœli terræ congratulantur, terra
 ipsa gloriatur, gloriatione cœlitus accepta. Quæ in
 supernis non sunt facta, facta sunt in infernis.
 Quem felicius ordo non vidit, infelicius spectat.
 Illis flamma minatur; his ros ministratur. Myriæ
 hoc est concessum, ut Scaturiginem in Bethleem
 pareret gratiamque gratiæ conciperet. Judæa flo-
 ruit; regio nostra emarcuit. Gentilibus et alienigenis
 orta est salus, miseris abunde relevatio præsta-
 tur. Merito nunc mulieres choréas ducunt, dicen-
 tes: Domina Scaturigo! tu, quæ nobis fluentia af-
 fers, cœlestis stellæ facta mater, nubes mundum
 famularum tuarum.

Rex itaque, nulla mora interjecta, partem mago- D
 rum, qui sub ipsius imperio erant, cum muneribus
 misit, stella ipsis viam monstrante. Hi post redi-

(18) Ms. uterque, Μυρίας.

(19) Ms. uterque corruptissime, τῆς Βηθλεὲμ ἱτρι-
 δος ἐστὶ θυγάτηρ. Quod ulcus revocato genitivo Πη-
 γῆς et adoptata lectione Βηθλεεμίτιδος feliciter sa-
 nasse mihi videor. Cæterum per Πηγὴν Βηθλεεμί-
 τιδα intellige stirpem Davidicam, ex qua Mariam,
 Servatoris nostri matrem, originem duxisse constat.

(20) Sic ms. uterque; præferrem tamen, quod
 et in versione expressi, genitivum τερατουργουμέ-
 νων, cum litteræ ejusdem soni a librariis sæpissime
 inter se commutentur, exemplis evidentissimis vel
 in his adnotationibus obviis.

(21) Ms. uterque, ἐξάρρη.

(22) Ms. uterque, depravatissime, ἐν αὐτῇ ἐάση,

ρῆα (18) Πηγῆς τῆς Βηθλεεμίτιδος (19) ἐστὶ θυγάτηρ.
 Τὸ δὲ διάδημα βασιλικὸς τύπος, ὁ δὲ ἀστὴρ οὐράνιον
 ἐστὶ μῆνυμα, ἐπὶ γῆς τερατουργούμενον (20). Ἐξ
 Ἰουδα ἀνέστη βασιλεία, ἥτις ἅπαντα τῶν Ἰουδαίων
 ἐξαρῆ (21) τὰ μνημόσυνα. Τὸ δὲ τοὺς θεοὺς ἐδαφι-
 σθῆναι, τέλος τῆς τιμῆς αὐτῶν ἐφθασεν. Ὁ γὰρ ἐλθὼν,
 πρεσβυτέρας ἀξίας ὦν, πάντας τοὺς νεάζοντας ἀναι-
 ρῆσει (22). Νῦν οὖν, βασιλεῦ, πέμψον εἰς Ἱεροσόλυ-
 μα. Εὐρήσεις (23) γὰρ τὸν Χριστὸν τοῦ παντοκράτορος,
 σωματικῶς σωματικαῖς ἀγκάλαις γυναικαῖς βαστα-
 ζόμενον. Ἐμείνει δὲ ὁ ἀστὴρ ἐπάνω τῆς Πηγῆς, καλου-
 μένης Οὐρανίας, ἄχρις ἂν ἐξῆλθον οἱ μάγοι, καὶ τότε
 μετ' ἐκείνων ἐπορεύθη.

magi egrederentur, tuncque simul cum illis profecta est.

Ἐσπέρας δὲ βαθείας ἐφάνη ἐν τῷ ἱερῷ Διόνυσος
 οὐ μετὰ τῶν Σατύρων, λέγων τοῖς ἀναθήμασι· Πηγὴ
 οὐκ ἐστὶ μία ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμᾶς χρηματίζει,
 τινὰ γεννώσα ἄνθρωπον, θείας τύχης σύλλημμα.
 Ἰερεῦ Προυπούπιε, τί καθίζη ἐνταῦθα πράττων;
 Πρᾶξις ἔγγραφος ἐφθασε καθ' ἡμῶν καὶ μέλλομεν
 ὑπὸ ἐμπράκτου προσώπου ἐλέγχεσθαι ὡς ψευδεῖς. Ἄ
 ἐφαντάσαμεν, ἐφαντάσαμεν, ἃ ἤρξαμεν, ἤρξαμεν.
 Οὐκέτι χρησμοὺς διδοῦμεν. Ἦρθη ἂφ' ἡμῶν ἡ τιμὴ.
 Ἄδοξοι καὶ ἀγέραστοι γεγόναμεν. Εἰς μόνος, ἐκ πάν-
 των ἀναλαβὼν τὴν ἰδίαν τιμὴν. Λοιπὸν μὴ θροβα-
 δεῖ (24), οὐκέτι Πέρσαι γῆς καὶ ἀέρος φόρους ἀπαι-
 τῶσιν. Ὁ γὰρ στήσας αὐτὰ πάρεστι (25), πρακτικὸς
 φόρους τῷ πέμψαντι κομίζων, ὁ τὴν παλαιὰν εἰκόνα
 ἀνακτίζων, καὶ τὴν εἰκόνα τῇ εἰκόνι συντιθεὶς καὶ
 τὸ ἀνόμοιον ἐφ' ὁμοίωσιν διδοῦς. Οὐρανὸς γῆ συγκαίρει,
 ἡ δὲ γῆ καυχᾶται, οὐράνιον δεχομένη καύχημα. Ἄ
 οὐ γέγονεν ἄνω, γέγονε κάτω. Ὅν ἡ εὐδαιμονοῦ-
 σα (26) τάξις οὐκ εἶδεν, ἡ δυσδαιμονοῦσα θεωρεῖ.
 Ἐκεῖνοις φλόξ ἀπειλεῖ, τοῦτοις δρόσος παρέστη. Τῆς
 Μυρίας ἡ εὐτυχία, Πηγὴν κατὰ τῆς Βηθλεὲμ τε-
 κεῖν (27) καὶ χάριν χάριτος συλλαβεῖν. Ἡ Ἰουδαία
 ἤνθησεν· αὕτη δὲ μαραίνεται. Τοῖς ἐθνικοῖς καὶ ἀλ-
 λογενέσι σωτηρία ἦλθε· τοῖς τάλαιπωροῦσιν ἀνάψυξις
 πλεονάζει. Ἀξίως αἱ γυναῖκες χορεύουσι, λέγουσαι·
 Κυρία Πηγὴ ναματοφόρε, ἡ οὐρανίου ἀστέρου γεινα-
 μένη μήτερ, ἡ ἀπὸ καύματος δροσίζουσα νεφέλη,
 μνημόνευε τῶν σῶν οἰκετῶν, δέσποινα.

adversus æstum irrorans, memento, o domina!

Ὁ οὖν βασιλεὺς μηδαμῶς ἀναμείνας ἐπεμψε τῶν
 ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ μάγων μετὰ δώρων, τοῦ
 ἀστέρος αὐτοῦς ὀδηγήσαντος. Ὡς δὲ ὑπέστρεψαν,

pro quo substitui ἀναιρήσει. Qui absque subsidio
 correctioris codicis melius quidquam protulerit,
 erit mihi magnus Apollo.

(23) Pro εὐρήσεις codex 61 refert εὐρίσης.

(24) Vox hæc, in qua ms. ambo conveniunt, per
 librarii cujusdam, cui dictabatur, imperitiam ex im-
 perativo θορύβηθι verbi θορυβέω videtur exorta.
 Suffragatur saltem quædam soni affinitas, in, talibus
 raro spernenda.

(25) Ms. uterque, παρέστη.

(26) Ms. uterque, εὐδαιμονῶσα, ut et δυσδαιμο-
 νῶσα.

(27) Ms. uterque, τεκῆν.

διηγήσαντο τοιαῦτα τοῖς τότε πάλιν (28), ἅπερ καὶ A αὐτὰ χρυσοῖς πετάλοις ἀνεγράφησαν οὕτως·

Φθασάντων δὲ ἡμῶν (29) εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ μὲν σημεῖον ἅμα τῇ παρουσίᾳ ἡμῶν πάντας ἐκίνησε. Τί τοῦτο, φασὶ (30), Περσῶν σοφοὺς παρεῖναι μετὰ ἀστεροφανείας; Καὶ ἡρώτων ἡμᾶς οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων· Τί τὸ ἐπόμενον καὶ δι' ὧν πάρεστε; Καὶ εἶπομεν· Ὅν λέγετε Μεσσίαν, ἐτέχθη. Οἱ δὲ ἐθορυβοῦντο καὶ ἀντιστῆναι ἡμῖν οὐκ ἐτόλμων. Οἱ δὲ εἶπαν ἡμῖν· Τὴν οὐράνιον δίκην, εἶπατε ἡμῖν, τί ἐγνωτε. Οἱ εἶπαμεν αὐτοῖς· Ἀπιστίαν νοσεῖτε, καὶ οὔτε χωρὶς ὄρκου, οὔτε μεθ' ὄρκου πιστεύετε, ἀλλὰ τῷ ἀβουλήτῳ ἑαυτῶν σκοπῷ ἀκολουθεῖτε. Ὁ γὰρ Χριστὸς, ὁ τοῦ Ὑψίστου παῖς, ἐγεννήθη, καταλύων τὸν νόμον ὑμῶν, καὶ τὰς συναγωγὰς. Καὶ διὰ τοῦτο B ὑπὲρ μαντείας ἀρίστης ὡσπερ κατατοξευόμενοι (31), οὐχ ἡδέως ἀκούετε τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ αἰφνίδιον ἐπέστη καθ' ὑμῶν. Οἱ δὲ καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι, παρεκάλεσαν ἡμᾶς, δεξαμένους δῶρα παρασιωπῆσαι τὸ τοιοῦτον ἐκ τῆς τοιαύτης χώρας αὐτῶν, « ἵνα μὴ ἀποστασία γένηται, φασίν, εἰς ἡμᾶς. » Ἡμεῖς ἰὲ εἶπαμεν· Δῶρα ἡμεῖς εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἠνέγκαμεν, πρὸς τὸ κηρύξαι, ἅπερ ἐγνωμεν ἐν τῇ χωρᾷ ἡμῶν, μεγαλεῖα ἐν τῷ γεννηθῆναι αὐτὸν, καὶ λέγετε λαθόντας ἡμᾶς δῶρα, τὰ ὑπερουρανίου (32) θεότητος δημοσιευθέντα κρύψαι καὶ τὰ τοῦ ἰδίου βασιλέως ἐντάλματα παριδεῖν; Οἱ δὲ, πολλὰ παρακαλέσαντες ἡμᾶς, ἀπέλυσαν. Τοῦτο δὲ τε (33) βασιλεύοντος τῆς Ἰουδαίας μεταστελαμένου ἡμᾶς, καὶ λαλήσαντος πρὸς ἡμᾶς (34) τινα καὶ ἐρωτήσαντος, ἅτινα εἶπαμεν αὐτῷ, C εἰς ἅπερ καὶ ἐχολώθη ὄλος (34'). Ἀπέστημεν δὲ (35), ἀπ' αὐτοῦ, μὴ προσέχοντες αὐτῷ, εἰ μὴ ὡς ἐνὶ εὐτελεῖ.

nulla nos interrogaret, ad quæ ipsi etiam haud gravate respondimus. Discessimus ab illo, non magis ad eum attendentes, quam ad hominem quemdam imæ plebis, licet totus ira ferveret.

Ἠλθομεν δὲ ἐνθα ἀπεστάλημεν, καὶ εἶδομεν τὴν γεννήσασαν καὶ τὸν γεννηθέντα, τοῦ ἀστέρος δεικνύοντος τὸ δεσποτικὸν βρέφος. Εἶπαμεν δὲ τῇ μητρὶ· Τίς καλῆ, περίφημη μήτηρ; Ἦτις λέγει· Μαρία, δεσπόται. Εἶπομεν δὲ αὐτῇ· Πόθεν ὀρμωμένη; Ἡ δὲ, Ἐκ ταύτης, φησί, τῆς Βηθλεεμῶν χώρας. Εἶπαμεν δὲ· Οὐκ ἔσχεις ἄνδρα τινα; Ἡ δὲ φησί· Μεμνήττεσθαι μόνον πρὸς γαμιαίων συμβόλων, μεμερισμένης δὲ μου τῆς διανοίας. Οὐκ ἠβουλόμην γὰρ εἰς τοῦτο ἐλθεῖν. Πάνυ δὲ ὀλιγωρούσης μου, σαββάτου διαφάσαντος καὶ ἡλίου εὐθύς ἀνατείλαντος, ἐπέστη μοι ἄγγελος, εὐαγγελιζόμενός μοι ἐξαίφνης τόκον τινα. Καὶ θορυβηθεῖσα ἀνέκραξα· Μηδαμῶς μοι τοῦτο, Κύριε, ἄνδρα γὰρ οὐκ ἔχω. Καὶ ἐπίστω δέ με, βουλήσει Θεοῦ τὸν τόκον τοῦτον ἔχειν.

(28) Ms. uterque, πάλιν, καὶ ἅπερ καί. Primum καί aperte expungendum.

(29) Ms. uterque contra regulas grammaticæ, φθασάντες δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα.

(30) Ms. uterque solœce, φησί, quod et infra.

(31) Ms. uterque, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ὑπὲρ μαντείας ἀρίστης κατατοξευόμενοι. Vel ita legendum, ut dedī,

tum sum iis, qui tum vixerunt, talia narrarunt, quæ etiam aureis laminis inscripta sunt hunc in modum :

Cum Jerosolymam venissemus, signum atque adventus noster universam civitatem commovit. Quid hoc, aiebant, Persarum sapientes adesse, simulque novam super ipsos stellam apparere? Interrogaruntque nos primores Judæorum : Quid sibi hæc volunt, quam ob causam huc venistis? Quibus nos respondimus : Quem vos nominatis Messiam, natus est. Illi, his auditis, tumultuabantur, nec tamen manus nobis injicere audebant. Dixerunt autem ad nos : Cœlestem vindictam obtestamur, ut nobis dicatis, quid de hac re noveritis. Quibus nos : Incredulitate laboratis, et neque juratis, neque injuratis nobis creditis, sed incogitantix vestræ inhæretis. Christus, Altissimi Filius, natus est, legem vestram una cum synagogis exterminaturus. Idcirco vos, nuntio hoc exoptatissimo quasi telo percussi, nomen istud perhorrescitis, quod tam subito cervicibus vestris instat. Illi, collatis inter sese consiliis, hortabantur nos, ut acceptis muneribus, nemini indicaremus, rem talem in hac ipsorum regione accidisse, « ne defectio, aiebant, inter nos oriatur. » Quibus nos respondimus : Nos munera in honorem ipsius attulimus, ad contestanda prodigia quæ ipso nato in regione nostra acciderunt, et vos inducere nos vultis, ut, acceptis muneribus, ea quæ Numen ipsum, cœlo sublimius, nobis manifestavit, silentio premamus, simulque regis nostri mandata transgrediamur! Ast illi, multum adhuc nos cohortati, tandem irrito conatu discessere. Pari modo nos gessimus, cum ipse rex Judææ nos accerseret, atque inter varios sermones nonnulla nos interrogaret, ad quæ ipsi etiam haud gravate respondimus. Discessimus ab illo, non magis ad eum attendentes, quam ad hominem quemdam imæ plebis, licet totus ira ferveret.

Tandem illuc, quo missi fueram, pervenimus, vidimusque genitricem una cum genita ab ipsa prole, stella nobis Dominicum infantem monstrante. Diximus autem ad matrem : Quomodo vocaris, celeberrima mater? Quæ ait : Maria, domini. Cui nos : Unde orta? Ad quod illa : Ex hacce Bethleemitarum regione. Habesne, inquiebamus, virum? Desponsata tantum sum, respondit illa, in speciem quamdam connubii, mente longe a connubio aliena. Nolui enim ad hoc pervenire. Cum autem prorsus ab eo abhorrerem, sabbato quodam illucescente, sub ipsum fere solis ortum astitit mihi angelus, annuntians mihi subito partum quemdam. Ad quæ ipsius verba ego compavescens exclamavi : Nequaquam mihi tale quid contingat, domine, virum enim non habeo. At ille fidem mihi adstruxit, divina me voluntate parituram.

vel si particula ὡς loco suo relinquatur, ἀρίστη, mutandum in καλίστης.

(32) Ms. uterque ὑπουρανίου.

(33) Subintellige ἐποιούμεν.

(34) Præpositio πρὸς in utroque ms. deest.

(34') Locus turbatus, quem vertendo sanavit interpretes. EDIT. PATROL.

(35) Ms. uterque, δέ.

Diximus autem nos ad illam : Mater, mater, omnes Persarum dii beatam te prædicarunt. Magna est gloria tua. Cunctas illustres feminas antecellis, majorque est dignitas tua, quam omnium totius mundi reginarum.

Infans porro ipse humi sedebat, secundumque ei annum illa esse aiebat, matri vultu non absimilis. Erat autem ipsa longiusculis manibus, corpore delicatiore, ad frumenti colorem accedente, facie rotunda, comam habens colligatam. Cum vero nobiscum haberemus servum pingendi apprime peritum, amborum imaginem domum retulimus, quæ in primario templo manu nostra cum hac inscriptione dicata est : Jovi Mithræ, Deo magno, regi Jesu, imperium Persicum dedicavit.

Tollentes deinde infantem singuli atque in ulnis gestantes, cum osculati essemus et adorassemus, dedimus illi aurum, myrrham et thus, dicentes : Donis tuis te muneramur, dominator cœli, Jesu. Non bene gubernarentur, quæ gubernationi humanæ non subsunt, nisi tute adesses. Non aliter superna infernis jungerentur, nisi ipse descendisses. Non tantum efficit famulus, a domino missus, quam dominus ipse; non tantum rex, si bellum satrapis demandet, quam si imperio ipse fungatur. Decuit hoc sapientiam tuam, ita cum hominibus agere.

Infans autem exultabat, et ridebat propter blanditias et sermones nostros. Regressi vero ad matrem, exhibito illi, ut par erat, honore, quem et ipsa nobis exhibuit, reversi sumus in diversorium nostrum. Facto vero vespere astitit nobis terribilis et expavesciens quidam, dicens ad nos : Confestim exite, ne insidiis opprimamini. Cui nos trementes reposuimus : Quisnam est, qui tantæ legationi insidias struere ausit, divine bellidux ! Herodes, aiebat ille. Verum actutum exsurgite, et salvi in pace domum reditè.

Nos autem celerrime omni studio nos inde propriuimus et omnia, quæ vidimus, Jerosolymis nuntiavimus. Ecce igitur, hæc vobis de Christo retulimus, et vidimus Christum, Salvatorem nostrum, qui se ut Deum pariter et hominem nobis manifestavit. Ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

(36) Ms. uterque, ὑπερῆραι.

(37) Ms. uterque, μακρὴν τὴν χεῖρα ἔχουσα.

(38) Ms. uterque perturbato prorsus sensu, ὧ ἐχρηματίσθη γράφων οὕτως.

(39) Cod. 199, οὐκ ἄλλως. Leg. διοικεῖτο.

(40) Ms. uterque, ἀποστείλει.

Ἡμεῖς δὲ εἶπαμεν αὐτῇ· Μητέρα, μήτερ, ἅπαντες οἱ θεοὶ Περσῶν ἐμακάρισάν σε. Τὸ καύχημά σου μέγα. Ὑπερῆραι (36) γὰρ πάσας τὰς ἐνδόξους γυναῖκας, καὶ πασῶν βασιλίδων βασιλικωτέρα ἐφάνης.

Τὸ δὲ παιδίον ἐν τῇ γῆ ἔκαθέζετο, δεύτερον, ὡς ἔλεγεν αὐτῇ, ἔτος αὐτῷ, μερικὸν τῆς τεκούσης ἔχον τὸν χαρακτήρα. Ἦν δὲ αὐτῇ μακρὰς τὰς χεῖρας (37) ἔχουσα, τὸ σῶμα τρυφερώτερον, σιτόχροος, στρογγυλοπρόσωπος, ἔχουσα τὴν χεῖρα δεδεμένην. Ἐχόντες δὲ μεθ' ἑαυτῶν εὐφυῆ παῖδα ζωγράφον, ἀμφοτέρων τὴν ὁμοίωσιν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἡγάγομεν, καὶ ἐνετέθη ἐν τῇ χειρὶ ἡμῶν, ἣ ἐχρηματίζομεν γράφοντες οὕτως (38) ἐν τῷ διοικεῖτο ἱερῷ· Διὶ Ἡλίῳ, Θεῷ μεγάλῳ, βασιλεῖ Ἰησοῦ, τὸ Περσικὸν κράτος ἀνέθηκεν.

Ἄραντες δὲ τὸ παιδίον ἕκαστος ἡμῶν καὶ ἐν ἀγκάλαις βαστάσαντες, ἀσπασάμενοι αὐτὸ καὶ προσκυνήσαντες, δεδώκαμεν αὐτῷ χρυσὸν, σμύρναν καὶ λίβανον, εἰπόντες αὐτῷ· Σοὶ τὰ σὰ φιλοτιμοῦμεν, οὐρανοδύναμε Ἰησοῦ. Οὐ καλῶς (39) διοικεῖτο τὰ ἀδιοικητα, εἰ μὴ σὺ παρείης. Οὐχ ἑτέρως ἐμίσητο τὰ ἄνω τοῖς κάτω, εἰ μὴ αὐτὸς κατέβης. Οὐ τοσοῦτον ἀνύεται διακονία, εἰ τὸν τε δοῦλον ἀποστείλῃ (40) τις, ὡς ὅσον ἑαυτὸν παραγενέσθαι, οὐδὲ βασιλεὺς πέμπων ἐπὶ πόλεμον σατράπας, ὡς ὅσον τὸ ἑαυτὸν ἐνδημῆσαι. Ἐπρεπε τοῦτο τῇ σοφῇ σου μεθόδῳ, τοὺς ἀνθρώπους (41) μεθοδεῦσαι τοιούτως.

Τὸ δὲ παιδίον ἐσχίρτα, καὶ ἐγάλα ταῖς κολακείαις καὶ τοῖς λόγοις ἡμῶν. Καὶ συνταξάμενοι τῇ μητρὶ καὶ αὐτῇ ἡμᾶς τιμήσασα καὶ ἡμεῖς δοξάσαντες, ὡς ἔδει, ἤλθομεν, ἐν ᾧ τόπῳ κατελύομεν (42). Καὶ ἐσπέρας γενομένης ἐπέστη ἡμῖν τις φοβερός καὶ ἐκπλαγῆς, λέγων ἡμῖν· Τὸ τάχος ἐξέλθετε (43), μὴ τινα ἐπιβουλήν ὑποστήτε. Ἡμεῖς δὲ μετὰ δειλίας εἶπαμεν· Καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἐπιβουλεύων τῇ τοσαύτῃ προσβείᾳ, θεῖς στρατηγέ; Ὁ δὲ· Ἡρώδης. Ἀλλὰ πάραυτα ἀναστάντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ διασωζόμενοι.

Ἡμεῖς δὲ ταχύναντες ἀπήραμεν ἐκεῖθεν πάσῃ σπουδῇ, καὶ ἅπαντα ἐπηγγείλαμεν, ἃ εἶδομεν, ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἰδοὺ οὖν τοσαῦτα περὶ Χριστοῦ ἐλέξαμεν ὑμῖν καὶ εἶδομεν Χριστὸν, Σωτῆρα ἡμῶν, Θεὸν καὶ ἄνθρωπον γνωριζόμενον. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(41) Ms. uterque ἀντάρτας, tyrannos. Quod cum hic locum habere non possit, mutavi in ἀνθρώπους. An forte legendum ἀντεργάτας?

(42) Ms. uterque, κατελύομεν.

(43) Ms. uterque, ἐξέλθατε.